

**JAMHURI YA MUUNGANO WA TANZANIA
BARAZA LA MITIHANI LA TANZANIA
MTIHANI WA KUHITIMU KIDATO CHA SITA**

121/2

KISWAHILI 2

(Kwa Watahiniwa Walioko na Wasiokuwa Shuleni)

Muda: Saa 3

Mwaka: 2021

Maelekezo

1. Karatasi hii ina sehemu A na B zenye jumla ya maswali **nane (8)**.
2. Jibu maswali yote katika sehemu A na maswali **matatu (3)** kutoka sehemu B. Swali la **tano (5)** ni la lazima.
3. Sehemu A ina alama **arobaini (40)** na sehemu B ina alama **sitini (60)**.
4. Zingatia maagizo ya kila sehemu na ya kila swali.
5. Simu za mkononi na vitu vyote visivyoruhusiwa **havitakiwi** katika chumba cha mtihani.
6. Andika **Namba yako ya Mtihani** katika kila ukurasa wa kijitabu chako cha kujibia.

SEHEMU A (Alama 40)

Jibu maswali yote katika sehemu hii.

1. Nyimbo za watoto wadogo katika sanaa za maonyesho zina umuhimu kwa watoto. Kubali hoja hii kwa kutoa hoja tano.
2. Ni mambo gani yataonesha kuwa mwandishi wa kazi za fasihi yuko huru? Toa hoja nne zenye mifano.
3. Chambua changamoto tano za njia mbalimbali za kuhifadhi fasihi simulizi.
4. Soma matini ifuatayo, kisha bainisha vipengele kumi vya matumizi ya lugha.

Kulikuwa na bwana mmoja jina lake alikuwa akiitwa Kazuzuru. Alikuwa mtu wa makamo japokuwa alikuwa mbilikimo kama nusu pima ya mtu wa kawaida. Ingawa Kazuzuru alikuwa tayari amebugia chumvi nyingi lakini alikuwa na mienendo mibovu katika jamii. Mimi nimesikia tu sifa zake. Kwa wale waliobahatika kumuona na kushudia visa vyake, wakikusimulia unaweza kubaki kinywa wazi kama mamba atakapo kumeza wadudu. Vizuri ni hivi hivi kusimuliana bwana. Ngoja nikusimulie nilichosimuliwa basi shosti wangu.

Kazi yake ilikuwa kuamka alfajiri na kumhimiza mkewe Marita kwenda shambani. Baada ya Marita kwenda shambani, Kazuzuru alichukua sukari aliyoficha ndani ya bunda lililofungwa vizuri na kuchemsha chai ya shira. Akishakunywa atatwaa koti lake kuukuu na kofia ya tarabushi na kupita mitaani kudusa chochote atakachokuta kwa jirani, hana simile. Baada ya kudusa hapa na pale atakwenda kete kwenye bao. Domo mtindi samli kwa mwenye ng'ombe; kutambaa kwa mali ya kaka yake bila kujua kuwa cha mtu mavi hata kiwe cha baba yako.

Ikifika aduhuri atarudi nyumbani na kumkuta Marita amerudi na mzigo wa kuni na mboga mkononi huku akiwa hoi kwa uchovu. "Mzigo wa mwenzio ni ganda la usufi." Kazuzuru ataanza bugudha kwa mkewe kwa kumrukiarukia kama vile anacheza bembea. Atahimiza chakula kwa machachari kama vile ametoka kuhemea. Mbali na utukutu wake, Kazuzuru alikuwa na husuda ya fisi. Chakula kikiiwa huanzisha mizengwe ya hapa na pale ili mwenzake asile. "Ana gubu kweli mwanaume huyu. Akianza kuongea hamezi mate. Niendeleo kukusimulia shosti?", Mama Mwajuma maarufu kama Bi. Chau aliuliza. "Eee...ee.. endelea shosti nimekukabidhi sikio," Nilimjibu kwa kumbetulia midomo ili aendeleo.

Basi huo ndiyo ulikuwa mwenendo wake bwana Kazuzuru. Kazuzuru pia hakukaukiwa na ndaro. Hujitapa kuweza kila kitu huku akiona hata mende hukimbia.

Siku moja Marita aliazimia kujikomboa na kung'oa mzizi wa fitina na mambo yakawa kama nilivyosimuliwa. "We Mwaju nenda kaangalie chungu jikoni mboga isiungue!" Bi Chau aligutuka kidogo akamwagiza mwanaye akaangalie chungu. Kisha akarejea tena kwenye umbea.

"Hivi nilikuwa nimefika wapi kukusimulia?"

"Na mimi nimesahau"

"Ngoja nikumbuke....hivi nimeshakueleza kuwa Marita alimkimbia?"

"Bado shoga'ngu ndo nakungoja unieleze. Maana hata supu ya pweza sijapika"

"Mmeo karudi kutoka Bara?"

"Karudi jana usiku na meli ya usiku."

"Nisimulie, aliporudi akafikia kwako au kwa Bi.Mdogo?"

"Umbea wako nao...nambie sasa Marita ilikuwaje?" "Tuache ya mme wangu."

"Enheeee...nimekumbuka shosti. Mimi ndiye maji, usiponinywa utanioga...siishiwi."

Kwa hiyo sasa Marita aliporudi kutoka shambani aliinjika maji jikoni mpaka yakawa ya moto kama ya kumwagia kunguni. Akamsubiri Kazuzuru arudi huko alikokuwa. Kama kawaida yake alipofika akaanza timbwili za hapa na pale kumkera mkewe. Mara kumfokea mara kumkejeli. Hapo sasa Marita akaona ukili uende na macho. Mtaka unda haneni, mpaka siku ifike. Siri ya mtu ni moyoni, maana moyo wa mtu ni kichaka. Akatwaa kipeo chake na kuchota maji baridi kisha akayazimua na maji yake ya moto aliyochemsha yakawa fufutende. Kazuzuru alipofungua mdomo tu kuropoka tusi, alikupuliwa jungu la maji yaliyokuwa fufutende kinywani.

"Aaaghhrrr.....aaahgrrr...aaagrh.." Shosti unaambiwa hivyo ndivyo alikoroma. Lakini kumbuka na mimi nilisimuliwa? Kabla hajataharuki alizibuliwa kibao cha usoni na akaanza kuona vimweta na kisulisuli sawia.

Kweli mwenye kovu usidhani kapoa, Kazuzuru naye si akarusha teke..hiloo, likadakwa. Marita akamkata mtama ule mguu mmoja uliobaki chini, Kazuzuru kisogo puuuu! Chini! Akanyanyuka, aaa chini! Tena...Chini! Tena...Chini! Puuu! Si unajua shoga yetu Marita alijaliwa kiuno kikubwa kama mlima Kilimanjaro? Akajirusha juu, akashuka na kutua

mgongoni!! Kiuno kililia puuu! Damu ikaanza kuchungulia kwenye pua la Kazuzuru! Nakwambia shosti, alimtwanga...akamtwanga....akamtifua....majirani wakajaa madirishani. Vurumai iliendelea, sebule likageuka uwanja wa mapambano kama ilivyo huko Syria, vyombo vikatapakaa kukawa shaghalabaghala. Mdharau mwiba mguu huota tende, baada ya muda Kazuzuru alijikuta akigaagaa chini na ngeu kichwani papohapo. Kweli ilikuwa sinema ya bure shosti nakwambia. Watu walijaa...wakajaa...wakajaa....wakajaza uwanja wa taifa.

Dawa ikamwingia Kazuzuru, makeke yakaisha, shambani akaanza kuhudhuria, Marita kamkaanga papa kwa mafuta. Tangu siku hiyo nikaamini kuwa, "Amani haipatikani, ila kwa ncha ya upanga."

SEHEMU B (Alama 60)

Jibu maswali **matatu (3)** kutoka sehemu hii. Swali la **tano (5)** ni la lazima.

ORODHA YA VITABU

USHAIRI

Kimbunga	-	Haji Gora
Mapenzi Bora	-	Shabani Robert
Chungu Tamu	-	Theobald A. Mvungi
Fungate ya Uhuru	-	Mohamed S. Khatibu.

RIWAYA

Usiku utakapokwisha	-	Mbunda Msokile
Kufikirika-		Shabani Robert
Mfadhili	-	Hussein Tuwa
Vuta N'kuvute	-	Shafi Adam Shafi

TAMTHILIYA

Kwenye Ukingo wa Thim	-	Ebrahim Hussein
Morani	-	Emmanuel Mbogo
Kivuli Kinaishi	-	Said Mohamed
Nguzo Mama	-	Penina Muhando

5. "Watunzi wa ushairi huwa na dhima anuai kwa jamii katika kazi zao wanazotunga." Kwa kutumia diwani mbili ulizosoma, tathmini kauli hiyo kwa kutoa hoja tatu kwa kila diwani.

6. Onesha kufaa kwa masuluhisho mbalimbali yaliyopendekezwa na washairi kuhusu changamoto zinazokabili suala la mapenzi na ndoa katika jamii. Toa hoja tatu kwa kila kitabu.
7. "Mkulima mzuri hujua matatizo ya shamba lake na mwandishi mzuri hujua matatizo ya jamii yake." Thibitisha kauli kwa kutumia hoja nne kwa kila kitabu kutoka vitabu viwili vya riwaya ulivyosoma.
8. Kwa kutumia hoja tatu kwa kila kitabu, thibitisha kwa mifano namna kipengele cha majibizano kilivyosaidia kujenga na kupendzesha kazi ya tamthiliya na kuwa nyenzo ya kuwasilisha ujumbe wa mwandishi katika tamthiliya mbili ulizosoma.